

УДК 657

Ю. О. Луцик,
к. е. н., доцент кафедри фінансового забезпечення військ,
Військовий інститут Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, м. Київ

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ СУБ'ЄКТА ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРА

Yuliia Lutsyk
Ph.D. in Economics,
Associate Professor of Department of military forces financial support,
Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kyiv

INVENTORY PROCESS IN MANAGEMENT DECISIONS MAKING SYSTEM OF THE GOVERNMENT SECTOR ENTITY

У статті досліджується питання сутності інвентаризації та інвентаризаційного процесу. Визначено поняття "інвентаризація", її зміст, призначення, практичне застосування. Розглянуто методіку організації і проведення інвентаризації через послідовність стадій формування інвентаризаційного процесу. Розкрито зміст та складові інвентаризаційного процесу, проаналізовано послідовність застосування різних методичних підходів та процедур, які забезпечують організацію і раціональне проведення. Акцентовано увагу на інвентаризації як важливої складової системи прийняття управлінських рішень в умовах реформування системи бухгалтерського обліку державного сектору. Проаналізовано перспективи підвищення ефективності прийняття управлінських рішень на базі якісно сформованої інформаційної інфраструктури, яка включає в себе систему прозорих, відкритих, достовірних показників. Доведено важливість і актуальність інвентаризаційного процесу для суб'єкта державного сектору, основним призначенням якого є визначення достовірності даних обліку і фінансової звітності, з метою забезпечення ефективності прийняття стратегічно важливих для організації управлінських рішень.

The article studies the essence of inventory and inventory process. Was defined the notion of "inventory", its scope, purpose and practical implementation. Considered methodology of inventory organization and implementation through sequence of inventory process creation stages. Disclosed content and parts of inventory process, analyzed the sequence of utilization of different methodological approaches and procedures which ensure inventory organization and sustainable implementation. Placed the emphasis at inventory as an important part of the management decision making system in the condition of reformation of government sector accounting system. Analyzed the perspectives of increasing the efficiency of management decision at the ground of good created information infrastructure which includes system of transparent, opened and reliable indicators. Proved the importance and relevance of inventory process for government sector entities, the main purpose of which is determination of reliability of financial reporting and accounting data for ensuring the efficiency of strategically important for the organization management decision making.

Ключові слова: інвентаризація, інвентаризаційний процес, систематизація інформації, управлінські рішення, державний сектор.

Keywords: inventory, inventory process, data systematization, managerial decision, government sector.

Постановка проблеми. В умовах реформування системи бухгалтерського обліку державного сектору та наближення його до міжнародних стандартів, одним із основних елементів діяльності установи, організації є якісно сформована інформаційна система, в тому числі і за рахунок інвентаризаційного процесу.

Інвентаризація є важливим методичним інструментом визначення достовірності даних бухгалтерського обліку, відповідно запорукою якісного формування і складання фінансової звітності, на основі чого приймаються важливі для організації управлінські рішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інвентаризації в державному секторі та її практичне застосування знаходять в постійному вивченні провідними науковцями, такими як Ф.Бутенець, Р.Джога, С.Свірко. В наукових працях провідних вчених, розкривається зміст та складові інвентаризаційного процесу, аналізуються теоретичні та методичні підходи до формування останньої.

Крім того, питання практичного відпрацювання інвентаризації є особливо актуальним і для державного сектору. Даний напрямок вивчається науковцями, які займаються методичною і практичною складовою бухгалтерського обліку, такими як О.Чечуліна, Н.Сушко.

Незважаючи на велику кількість робіт вітчизняних науковців і здобуті досягнення в даному напрямку, ряд окремих питань теоретичного і практичного спрямування залишаються дискусійними, на що буде звернено увагу у роботі.

Мета дослідження полягає у всебічному розгляді основ формування інвентаризаційного процесу в державному секторі. Що зумовлено необхідністю посилення інформаційного забезпечення системи прийняття управлінських рішень.

Виклад основного матеріалу. Сучасна система господарювання вимагає адекватного інформаційного забезпечення для ефективного управління активами та зобов'язаннями, якими володіє організація. Суб'єкт державного сектору виходячи із основних вимог національних положень (стандартів) самостійно обирає напрямки розвитку, облікову політику, відповідно об'єктивною необхідністю є систематизація інформації. В якості очікуваного результату отримуємо ефективно планування, якісний контроль, аналіз та прийняття стратегічно важливих для організації рішень.

Однією з головних умов ефективного та якісного функціонування суб'єкта державного сектору є дотримання встановлених вимог ведення бухгалтерського обліку. Усі господарські операції, які відбуваються, повинні підтверджуватись документально. Нагадаємо всім відоме визначення: бухгалтерський облік – процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень. [2]

Облік, як частина загальної інформаційної системи, повинен розвиватися, зменшуючи невизначеність у процесі управління. Лише за рахунок системної інформації можна уникнути невизначеності, яка збільшує ризик прийняття неправильних управлінських рішень. Основними вимогами до сучасного обліку згідно Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі є удосконалення інформаційно-аналітичної системи управління активами в державному секторі. [3] Відповідно основними рисами інформаційної системи мають стати реалістичність і доцільність задоволення потреб внутрішніх користувачів.

У зв'язку із цим мета і завдання системи обліку в сучасних умовах значно розширюється порівняно із традиційними вимогами. На перший план постають питання підвищення відкритості, достовірності, прозорості інформації, а відповідно і фінансової звітності з метою забезпечення ефективності прийняття управлінських рішень у державній сфері. Отже, основною задачею суб'єкта державного сектору є створення такої інформаційної інфраструктури, яка б відповідала сучасним вимогам і потребам. Система обліку має характеризувати результати поточної діяльності та результати за минулий період, забезпечувати інформацією систему управління на всіх рівнях для прийняття рішення у процесі повсякденної діяльності та діяльності пов'язаної із майбутніми результатами.

Отже, назріла необхідність кардинальних змін в інформаційній системі, адже облік – це основне джерело ключової інформації та інструмент для досягнення кінцевого результату (цілі або мети існування) організації. Відповідно якісно сформована, грамото систематизована і перевірена інформація є запорукою успіху, що принесе в майбутньому очікувані результати.

Саме, проведення інвентаризації дає можливість отримати точну і актуальну інформацію, без якої такий елемент методу бухгалтерського обліку як баланс втрачає свій сенс, а фінансова звітність вважається недійсною.

Метод бухгалтерського обліку – це система засобів, що забезпечують суцільне, безперервне і взаємопов'язане відображення об'єктів бухгалтерського обліку з метою використання інформації про їх наявність та зміни для прийняття економічних рішень у процесі управління. [5]

Інвентаризація, як один з восьми елементів методу бухгалтерського обліку тісно взаємодіє з оцінкою, калькуляцією, подвійним записом, балансом. Оцінка і калькуляція базуються на документації. В системі елементів методу бухгалтерського обліку інвентаризація має певну самостійність і незалежність. В ієрархічній системі цей елемент як засіб контролю може зайняти будь-яке місце після документації. В свою чергу, в практичному аспекті, інвентаризація впливає на всю систему бухгалтерського обліку.

Відповідно перевірка даних обліку і фактичних залишків здійснюється за допомогою інвентаризації, яка проводиться з використанням певної сукупності способів і прийомів, які забезпечують її організацію і раціональне проведення. Актуальність досліджуваної теми визначається на сьогодні тим, що завдяки проведенню інвентаризації підтверджується достовірність даних і їх обґрунтованість (законність). Основна мета інвентаризації актив та зобов'язань є – перевірка і документальне підтвердження їх наявності, стану, відповідності критеріям, тобто забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності. [4]

Розглядаючи методику організації і проведення інвентаризації слід визначити, послідовність стадій формування інвентаризаційного процесу.

Більшість науковців умовно інвентаризаційний процес ділить на чотири основні етапи: організаційний, підготовчий, технологічний, результативний. На кожному окремому етапі виконуються свої процедури та прийоми, які і визначають загальну методику проведення інвентаризації. [5, 361с.]

Організаційний етап включає в себе вибір об'єктів інвентаризації, створення інвентаризаційної комісії, підготовку наказу або розпорядження про проведення інвентаризації, інструктаж членів інвентаризаційної комісії.

Підготовчий етап дозволяє заздалегідь оглянути місця зберігання активів, підготувати вагове господарство, отримати від матеріально відповідальних осіб розписки і документи про рух товарно-матеріальні цінності.

На технологічному етапі визначається фактична наявність і стан об'єктів інвентаризації. В ході проведення інвентаризаційного процесу вирішуються наступні питання: виявляється фактична наявність активів та перевіряється повнота відображення зобов'язань, коштів цільового фінансування, витрат майбутніх періодів; встановлюється лишок або нестача активів шляхом зіставлення фактичної їх наявності з даними бухгалтерського обліку; виявляються матеріальні цінності, які частково втратили свою первісну якість та споживчу властивість, застарілі.

Саме на даному етапі інвентаризаційного процесу можна відкрити “нові” аспекти в діяльності організації ззовні часто непомітні.

Інколи порушуються правила оформлення документів. Це є одним із результатів незадовільної організації бухгалтерського обліку, недотримання порядку обліку або списання активів, відповідно – порушення затвердженого графіку документообороту. Такі недоліки сприяють неповному обліку активів. Іноді на практиці виникають механічні помилки в обліку – це описки в первинних документах, арифметичні неточності в підрахунках, неправильне відображення документальних даних на рахунках бухгалтерського обліку.

Дані неточності, які на перший погляд здаються не суттєвими, призводять в подальшому до викривлень, усунути які можливо лише завдяки вчасно проведеній інвентаризації, яка дозволяє перевірити достовірність документального оформлення і відображення в бухгалтерському обліку господарських операцій.

Документування господарських операцій, їх подвійний запис на рахунках бухгалтерського обліку забезпечує відображення і облік всіх господарських процесів і явищ, що мають місце в діяльності суб'єкта державного сектору. Слід зазначити, що існують випадки коли облікові дані не відповідають дійсності. Є ряд господарських процесів, які не піддаються повсякденній реєстрації і документуванню в момент їх здійснення. Так наприклад: випаровування, всихання, недотримання умов зберігання, порушення правил експлуатації, факти розкрадання. Основними причинами виникнення розбіжностей можуть бути: природні втрати, пересортиця, нестача, крадіжка, звичайна безгосподарність. Відповідно наявність таких фактів викривляє результати використання активів та стан зобов'язань, дані системи підсумкових показників, які характеризують господарську і фінансову діяльність. А виявити похибку в обліку в такій нестандартній ситуації можливо лише при умові якісно проведеного інвентаризаційного процесу.

Крім того, існує і ряд інших питань, які допомагає виявити інвентаризація. Мають місце недоліки у підборі матеріально відповідальних осіб. Інколи на посади, що пов'язані із збереженням, обліком і контролем за товарно-матеріальними цінностями та грошовими коштами призначаються особи, які не заслуговують на довіру. В деяких випадках – посади матеріально відповідальних осіб обіймають особи, які через свою низьку кваліфікацію не можуть забезпечити належного обліку та збереження доручених їм активів. Результатом таких прорахунків є випадки псування (навмисного чи ненавмисного) майна, а також крадіжки, які так само можна з'ясувати в ході якісного проведення інвентаризаційних процедур.

Тим самим, інвентаризаційний процес допомагає: виявити причини і умови, які спричиняють господарські порушення, такі як нестачі або лишки; попередити порушення за умови, якщо вони носять частковий і незначний характер; достовірно відобразити фактичну наявність активів за рахунок системи плановості проведення інвентаризаційного процесу.

Як і будь-який процес – інвентаризаційний має фінальний етап, який визначає рівень ефективності. Інвентаризаційний процес повинен закінчуватися прийняттям рішень за результатами інвентаризації,

формуванням ряду рекомендацій і впровадженням отриманого досвіду в систему внутрішнього контролю. Обов'язково розробляються пропозиції по вдосконаленню системи внутрішнього контролю за якістю інформації.

Організація проведення інвентаризації дуже трудомісткий і важливий процес, до якого треба підходити зважено і відповідально. Отримана в ході інвентаризаційного процесу системна інформація – є запорукою та надійним гарантом упевненості у правильності та ефективності роботи господарського механізму.

Іншими словами – здійснюється оцінка рівня розвитку і функціонування інформаційної системи та перспективи підвищення його керованістю. Отже, інвентаризація є важливим заходом, в проведенні якого повинно бути зацікавлене керівництво суб'єкта державного сектору, що підкреслює роль керівника установи з організації внутрішнього контролю. [1]

Необхідність вільно оперувати інформацією про фактичний стан справ є – першочерговою задачею суб'єкта державного сектору з метою якісного управління і прийняття рішення, що вимагають сучасні умови і методи господарювання.

Висновки. Але все ж таки постає питання: яке ж значення інвентаризації в практичній складовій, точніше сказати в управлінській діяльності суб'єкта державного сектору? Належним чином організований бухгалтерський облік дозволяє фіксувати данні і слідкувати за змінами в господарській діяльності суб'єкта державного сектору, своєчасно повідомляти як про позитивні тенденції, так і про негативні явища, на підставі чого приймаються управлінські рішення. Інвентаризація, в свою чергу, спостерігає за процесом обліку і контролює правильність показників фінансової і господарської діяльності на основі яких приймаються управлінські рішення.

Відповідно за умови своєчасного і якісного проведення інвентаризаційного процесу – можливо отримати гнучку інформацію для прийняття оптимальних управлінських рішень. Зауважимо, що економічно необгрунтовані рішення керівництва можуть задати шкоду або мати невиправні наслідки для діяльності всієї організації.

Література.

1. Бюджетний кодекс.
2. Закон України від 16.07.1999р. №996-XIV „Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 20.06.2018р. №437-р „Стратегія модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі до 2025 року”
4. Наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 року № 879 „Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань”
5. Бутинець Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку: [підручник] / Ф. Ф. Бутинець. – [Вид. 2-ге, доп. і перероб.]. – Житомир: ЖІТІ, 2000. – 640 с.

References.

1. Budget Code.
2. The Verkhovna Rada of Ukraine (1999), The Law of Ukraine "On Accounting and Financial Reporting in Ukraine", dated 16.07.1999 №996-XIV.
3. Cabinet of Ministers of Ukraine, Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "Strategy of Modernization of the System of Accounting and Financial Reporting in the Public Sector by 2025", dated June 20, №437-p.
4. Ministry of Finance of Ukraine (2014), Order of the Ministry of Finance of Ukraine "On Approval of the Regulation on the Inventory of Assets and Liabilities", dated 02.09.2014 No. 879.
5. Butynets, F.F. (2000), *Teoriia bukhhalterskoho obliku* [Theory of accounting], 2nd. ed., ZhITI, Zhytomyr, p. 640.

Стаття надійшла до редакції 20.07.2018 р.